рический герой. В словаре С.И. Ожегова мистерия – это западноевропейская средневековая драма на библейские темы. В стихотворении Н. Наместникова заглавие играет определяющую роль и является ключом к пониманию авторской концепции. Место действия – Ратушная площадь – одна из центральных в Витебске: «…И все же Ратушная площадь – // Лучшее место для этого действа, // я так считаю…». Предполагаемый режиссер просит убрать с места действия статистов, относящихся по своей сословной и профессиональной принадлежности к разным классам. Первая сцена интертекстуальна: библейский сюжет, где Иисус Христос изгоняет из храма торговцев, устроивших в Святом доме вертеп разбойников. Лирический герой, оглядываясь по сторонам, задается вопросом «где храм?». Очевидно, подразумевается Успенский собор, который, как и многие другие, был уничтожен в советские годы: «все, что можно, уже взорвано…// Святая простота старой поговорки: «Пярун ляцеў, і дом згарэў» // Давайте не будем трогать язычество…» Но, несмотря на то, что нет храма, вера народа остается живой. Следующий мотив – вербное воскресение: «…Вербные свечи, // напряженные и пушистые, // как кошачьи уши», – как символ возрождения. Здесь поэт, противопоставляя два мира – старый и новый, – задает риторический вопрос: «Можно ли на старом фундаменте построить новые здания?» Представление окончено, опускается занавес: «Красный – от пожарищ, // черный – от гари и копоти, // съежившийся – // от вида трех купальщиц // в полторы натуральных величины…» Лирический герой, по всей вероятности, тяготеет к прошлому и не все перемены в историческом облике города готов принять.

Заключение. Таким образом, художественная модель города в поэзии О. Сешко, Е. Крикливец, Н. Наместникова включает в себя образы, ориентированные на культурно-историческое прошлое Витебска. На уровне сюжетно-композиционной организации наблюдается конфликт прошлого и настоящего, причем модус прошедшего времени доминирует. Семантическая глубина произведений достигается за счет использования элементов интертекстуальности.

1. Наместников, Н.В. Забытые небеса: стихи / Н.В. Наместников. – Витебск: Витебская областная укрупнённая типография им. Коминтерна, 2000. – 142 с.
2. Крикливец, Е.В. Город, о чем ты… / Е.В. Крикливец. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.stihi.ru/2017/11/29/8343/. – Дата доступа: 16.02.2020.
3. Сешко, О.В. Витебск / О.В. Сешко. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.stihi.ru/2017/03/21/10916/. – Дата доступа: 16.02.2020.

МОВА Ў КАНТЭКСЦЕ ДУХОЎНАГА РАЗВІЦЦЯ ЧАЛАВЕКА

Даўбенка Я.І.
студэнтка 1 курса УА "БДСГА", г. Горкі, Рэспубліка Беларусь
Навуковы кіраўнік – Скікевіч Т.І., канд. філал. навук, дацэнт

Адной з галоўных тэндэнцый развіцця лінгвістыкі XXI стагоддзя з'яўляецца тэарэтычнае асэнсаванне мовы як антрапацэнтрычнага феномену, які адлюстроўвае ўсе аспекты сацыяльна-культурнага і духоўна-маральнага быцця асобы і грамадства. Выхаванне духоўна развітай асобы, здольнай творча ўспрымаць жыццё, удасканаленне сябе немагчыма без пачуцця любові да роднай зямлі, да прыроды нашага краю, да класічнай музыкі, жывапісу, да народных традыцый і хрысціянскіх свят, да роднай мовы і літаратуры. У філасофска-псіхалагічнай літаратуры духоўны пачатак чалавека звязваюць з грамадскім і творчастваральным характарам яго жыццядзейнасці, з прыналежнасцю яго да свету культуры.

Актуальнасць даследавання вызначаецца тым, што ў апошнія гады істотна ўзмацнілася цікавасць да разнастайных аспектаў праблемы моўнай канцэптуалізацыі рэчаіснасці, нягледзячы на безумоўную каштоўнасць і значнасць гэтай галіны быцця і яе сувязь з нацыянальным менталітэтам.

Мэтай даследавання з'яўляецца вызначэнне і апісанне лінгвакультурных аспектаў моўнай канцэптуалізацыі духоўных каштоўнасцей соцыуму.

Матэрыял і метады. Выкарыстоўваліся працы вядомых беларускіх і замежных даследчыкаў па вызначэнні ролі мовы як духоўнага феномена, які з'яўляецца універсальным духоўным адлюстраваннем рэчаіснасці. Прымяняліся наступныя метады даследавання: абстрагаванне, аналіз і сінтэз, абагульненне.

Вынікі і іх абмеркаванне. У сучасных умовах духоўнага развіцця ўсё больш актуалізуецца роля і значэнне фарміравання ў грамадскай свядомасці маральных каштоўнасцяў, якія істотным чынам актывізуюць працэсы маральнай рэгуляцыі грамадскіх адносін, культурна-маральнага развіцця чалавека, маўленчай культуры і прагрэсу грамадства ў цэлым. У сучасным грамадстве важна, каб неад'емнай рысай духоўнай дзейнасці чалавека сталі духоўныя каштоўнасці.

У моўнай культуры, як і ва ўсіх сферах дзейнасці грамадства, усё больш узрастаюць роля і значэнне духоўных прынцыпаў. Духоўная культура немагчыма як без каштоўнасцяў канкрэтнай нацыянальнай культуры, так і без агульнанацыянальных каштоўнасцяў. Супольнасць уяўляе сабой утварэнне, у якім чалавечая прырода спалучаецца з духоўным складнікам, які ўвасабляецца, развіваецца і функцыянуе ў мове, напаўняючы яе унутраным зместам, магчымасцю адухаўляць і пазнаваць свет. Мова ўтрымлівае ў сабе ўвесь спектр псіхалагічнай матывацыі паводзін чалавека, з'яўляецца прагнастычнай мадэллю як для індывіда, так і для цэлага народа. Развіццё і функцыянаванне чалавечай мовы паслядоўна

Репозиторий ВГУ

пацвярджае сінтэз слова і духу, узаемапранікненне гэтых дзвюх субстанцый на ўзроўні псіхалогіі і духоўнага жыцця. Мова стварае унікальныя магчымасці для чалавека не толькі адлюстроўваць свет, што яго акружае, не толькі адлюстроўваць яго і сябе самога на псіхалагічным узроўні, але і набліжаць яго да сябе, увасабляць свае задумы, свае намеры ў рэчаіснасць, падпарадкоўваць яго сабе [1].

Мова – гэта ўвасабленне духоўнай улады чалавека над светам, яна з'яўляецца інструментам адухоўленасці навакольнай рэчаіснасці, сродкам пацвярджэння знаходжання чалавека на Зямлі. Мова мадэлюе ўсю практычную дзейнасць чалавека і ў значнай ступені вызначае яго паводзіны, характар і, такім чынам, адыгрывае важную ролю ў паўсядзённым жыцці чалавека і грамадства. Узмацненне значнасці мовы, глыбокае ўсведамленне духоўнага кошту словы паляпшаюць маральны клімат у грамадстве.

Не варта забываць, што чалавек стварае культуру, а культура – чалавека. Чалавек рэалізуецца ў культуры думкі, культуры працы і культуры мовы. Культура – гэта не толькі ўсё тое, што створана рукамі і розумам чалавека, але і выпрацаваны стагоддзямі спосаб грамадскіх паводзін, што выяўляецца ў народных звычаях, вераваннях, у дачыненні адзін да аднаго, да працы, да мовы. А мова – гэта не толькі сродак зносін, але і крыніца інфармацыі пра навакольны свет, і перш за ўсё пра грамадства.

Мысліўцы, пісьменнікі ва ўсе часы спрабавалі раскрыць таямніцы чалавечай мовы, яе ролю не толькі як сродку зносін, але і як прылады фарміравання і выказвання думкі, як аснову духоўнасці народа, як трывалую і надзейную апору самасвядомасці асобы, бачання сябе ў сацыяльным і культурным кантэксце, як імпульс да творчага самавыяўлення чалавека не толькі ў нацыянальнай культуры, але і ў сусветнай цывілізацыі.

Культура і мастацтва зносін – гэта каштоўны здабытак чалавека. Гэта сродак духоўнага развіцця і ўдасканалення асобы, якая імкнецца да адчування ўласнай годнасці. Здабыццё чалавекам навыкаў культуры зносін вырашае шматлікія праблемы міжасобасных, міжнацыянальных узаемаадносін, а таксама грамадства ў цэлым.

Мова – гэта лепшы сродак узаемных адносін асоб паміж сабой, сродак іх духоўнага аб'яднання і ўзаемнага ўплыву. Без мовы няма народнасці, родная мова лепш за ўсё адлюстроўвае ў сабе думкі і пачуцці асобнага чалавека, грамадства, усяго народа. У мове, яго гісторыі, развіцці і выпрацоўцы адлюстроўваюцца першыя прыкметы праявы самастойнага духоўнага жыцця асобнага грамадства.

Паняцце матэрыяльнай і духоўнай культуры фарміруецца ў мове, прычым чалавек выступае не толькі суб'ектам, які стварае гэтыя паняцці, але і аб'ектам, на якім адбіваецца дзеянне моўнага мыслення, у шырокім сэнсе – моўнай культуры. Культура мовы закліканая ацэньваць дарэчнасць ці недарэчнасць, мэтазгоднасць выкарыстання розных сродкаў моўнага выражэння. Яна выступае тым інструментам, што першым заўважае новыя з'явы ў лексіцы, фразеалогіі, граматыцы, падказвае размоўцам стылістычную афарбоўку моўных формаў, папярэджвае пра страту словам яго інфарматыўнага і эмацыянальнага зместу.

Заключэнне. Такім чынам, можна зрабіць выснову, што духоўнае жыццё грамадства з'яўляецца надзвычай важным элементам яго жыццядзейнасці, ад працэсу развіцця якога залежыць яго агульны прагрэс. Асноўным непасрэдным суб'ектам духоўнага жыцця грамадства, у прыватнасці духоўнай культуры, з'яўляецца чалавек, асоба.

Уся сістэма мэтанакіраванай дзейнасці сацыяльных суб'ектаў павінна быць накіравана на стварэнне ўсебаковых умоў для самарэалізацыі духоўнага патэнцыялу чалавека, моўнай культуры, творчай самарэалізацыі яго сутнасных сіл, разнастайных жыццёвых праяў, выпрацоўкі новых духоўных арыенціраў. Сёння культура і мова аказваюцца аб'яднанымі ў галіне духоўных каштоўнасцяў кожнага чалавека і ўсяго грамадства.

На сённяшні дзень роля беларускай мовы застаецца актуальнай у розных напрамках. На ўроках беларускай літаратуры ў школе вялікая ўвага надаецца творам на роднай мове, яе развіццю ў беларускім пісьменстве, а таксама вывучаецца гісторыя мовы, этапы яе станаўлення. Мноства мерапрыемстваў на розных узроўнях праводзіцца на беларускай мове. Гэта падкрэслівае, што нам вядомыя такія паняцці, як нацыянальная свядомасць і патрыятызм. Мы павінны ганарыцца прыналежнасцю да сваёй роднай краіны і тым, што з'яўляемся носьбітамі адной з прыгажэйшых моў свету. Сёння ствараецца мноства праграм на тэлебачанні і радыё на беларускай мове, ствараюцца рэкламныя білборды з беларускімі словамі. Усё больш увагі надаецца духоўнай культуры, з якой непасрэдна звязана карыстанне роднай мовай. На тэрыторыі нашай краіны каля 50% насельніцтва размаўляюць па-беларуску, і я лічу, што гэта не мяжа. Усё залежыць толькі ад нас і наступных пакаленняў: калі мы будзем памятаць, шанаваць і любіць родную мову, яна будзе жыць.

1. Фролова, Н.Н. Язык и духовная культура общества / Н.Н. Фролова // Молодой ученый. – 2014. – № 5. – С. 232–235. [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: https://moluch.ru/archive/64/10093. – Дата доступу: 23.02.2020.

Репозиторий ВГУ